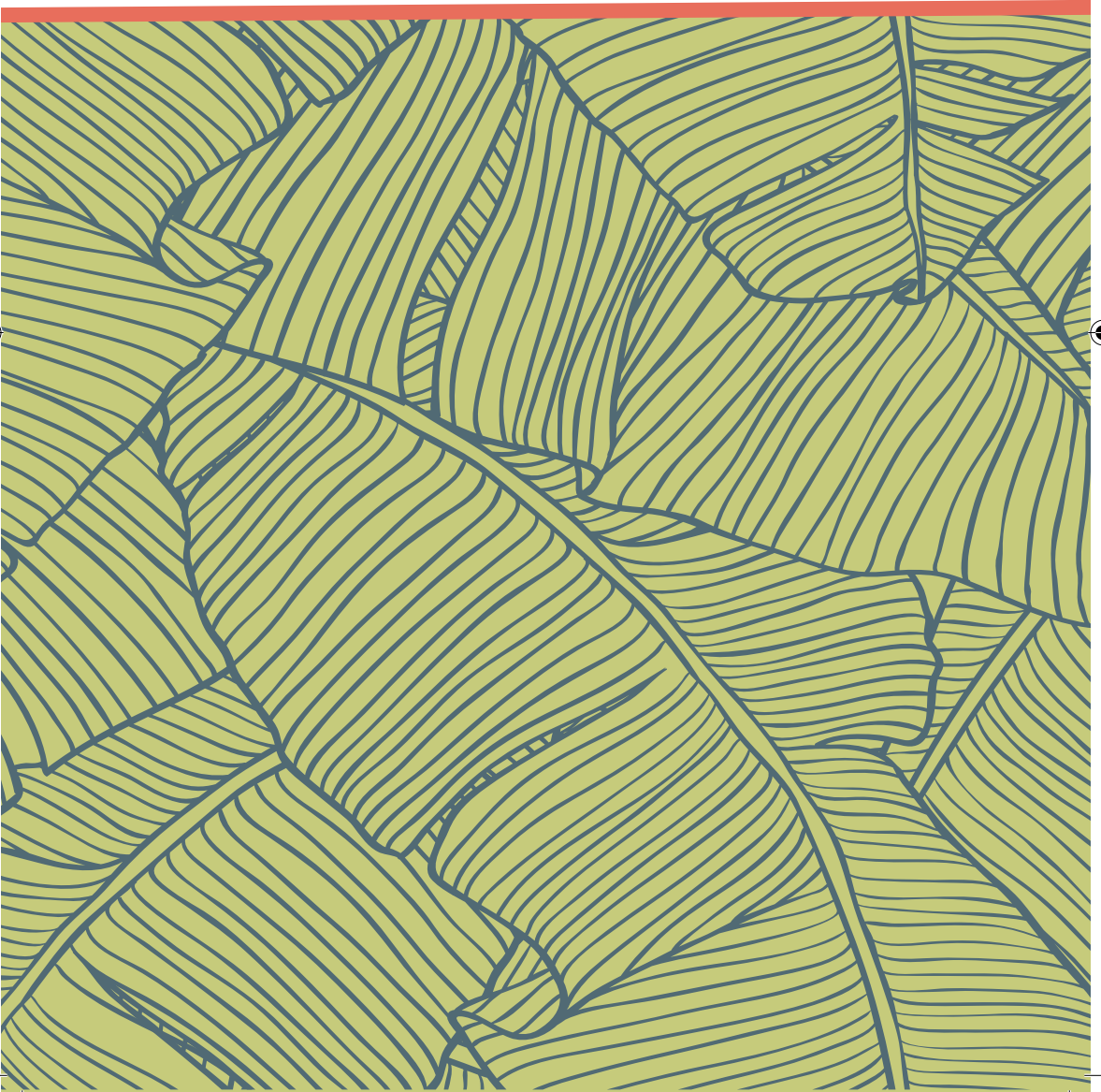

Ympäristöjärjestöjen kunnallisvaalitavoitteet

YMPÄRISTÖVASTUULLINEN JA HYVINVOIVA SUOMI

SYKSYN KUNNALLISVAALEISSA

päätetään, miten energiantuotantoa, kaavoitusta ja julkisia hankintoja hoidetaan seuraavan neljän vuoden aikana. Entä mitä tehdään kunnassa syntyville jätteille, entä kunnan omistuksessa oleville metsille?

Kunnissa on mahdollisuus tehdä päätöksiä, jotka suojelevat yhteistä ympäristöä ja rakentavat taloutta kestäväään suuntaan. Ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja luonnonvarojen liikkakulutus saattavat tuntua hiukan kaukaisilta tai liian suurilta ongelmilta päivittäisen kunnallispolitiikan näkökulmasta. Ratkaisut ovat kuitenkin olemassa ja niiden eteenpäin viemiseen tarvitaan kuntia ja valtuutettuja.

Tässä ovat ympäristöjärjestöjen ehdotukset, miten tehdään hyvää ympäristöpolitiikkaa kunnissa.

1 VEROVAROILLA VAIN KESTÄVIÄ OSTOKSIA

TAUSTA

Kuntien ostovalinnoilla on väliä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnille. Suomessa julkisia hankintoja tehdään noin 22 miljardilla eurolla vuosittain. Valtaosan eli melkein kolme neljännestä hankinnoista muodostavat kuntien, kuntayhtymien ja muiden kunnallisten organisaatioiden hankinnat.

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kunnat ryhtyvät hankinnoissaan painottamaan ympäristön kannalta kestävämpiä valintoja. Suurina ostajina kunnilla on mahdollisuus parantaa ratkaisevasti esimerkiksi luomuruoan asemaa markkinoilla. Kuntien hankintastrategioissa tai -ohjeissa tulee ottaa ympäristö- ja sosiaaliset näkökulmat huomioon.^[1] Kestävien hankintojen edistämiseksi tulee asettaa määrälliset tavoitteet ja aikataulut, ja hankintojen vaikutuksia tulee arvioida niiden elinkaaren mukaan. Tavoitteena on, että kuntien kaikissa hankinnoissa otetaan ympäristönäkökulma huomioon. Ympäristövastuullisuuden tulee ohjata muun muassa sähkön hankintaa, julkisten rakennusten uudis- ja korjausrakentamista sekä elintarvike- ja sähkölaitteiden hankintoja.^[2]

2 KUNNASTA ILMASTOPOLI- TIIKAN EDELLÄKÄVIJÄ

TAUSTA

Ilmastonmuutos on vakava uhka niin suomalaisten kuin koko planeetan hyvinvoinnille. Ratkaisut ovat olemassa, mutta se vaatii tekoja kaikilta. Hiilineutraalia Suomea ei voida saavuttaa ilman vähäpäästöisiä kuntia. Kunnissa kasvihuonekaasupäästöjä aiheuttavat etenkin energiantuotanto ja -käyttö, jätehuolto sekä liikenne. Kunnat ovat merkittäviä energian tuottajia: vuonna 2005 ne tuottivat 80 prosenttia Suomen kaukolämpöenergiasta ja 15 prosenttia sähköstä. Esimerkiksi vuonna 2010 kaukolämmöstä 78 prosenttia tuotettiin fossiililla polttoaineilla.^[3] Demokraattisesti ohjattuina yksikköinä kuntien on mahdollista ottaa edelläkävijän roolin ilmastonsuojelutyössä.

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kunnissa tulee laatia omat ilmasto-ohjelmat ja energiansäästösuunnitelmat. Lisäksi kuntien on hyvä liittyä Kuntaliiton ilmastonsuojelukampanjaan^[4] sekä työ- ja elinkeinoministeriön energiatehokkuussopimukseen tai Motivan energiaohjelmaan^[5]. Tärkeintä kunnissakin on energian säästö: Esimerkiksi kuntien energiatehokkuussopimusohjelmassa säästötavoitteeksi on määritelty 9 % vuosina 2008–2016^[6]. Energiakatselmusten ohessa voidaan käyttää ESCO- palveluja^[7], joilla energiatehokkuutta parantavat hankinnat voidaan tehdä kokonaan tai osittain ilman omaa investointirahaa. Energiantuotannossa on lisättävä uusiutuvien energianlähteiden osuutta. Esimerkiksi pientuulivoimaloiden lupaprosessia tulee helpottaa. Lisäksi tavoitteena tulee olla, että kuntien ostamasta sähköstä vähintään 60 % vuonna 2015 ja 100 % vuonna 2020 on tuotettu uusiutuvilla energiamuodoilla^[8]. Turpeen poltosta tulee luopua, sillä se rinnastuu kasvihuonekaasupäästöiltään fossiilisiin polttoaineisiin ja aiheuttaa merkittäviä ympäristö- ja vesistöhaittoja. Ydinvoimasta on irtauduttava ja kunnallisten sähköyhtiöiden on luovuttava omistuksista ydinvoimayhtiöissä.

3 VÄHEMMÄN JÄTETTÄ JA BIOKAASUT KÄYTTÖÖN

TAUSTA

Jätettä syntyy Suomessa vuosittain noin 17,6 tonnia asukasta kohden. Yhdyskuntajätteen määrä on noin 466 kiloa henkeä kohden^[9]. Suomi on heikko yhdyskuntajätteiden kierrättäjä suhteessa muihin Pohjois-Euroopan maihin. Suomi kierrättää reilut 30 % yhdyskuntajätteestään, kun taas kaatopaikalle päättyy noin 45 %^[9]. Kierrätysastetta pitää parantaa, mutta vielä sitäkin tärkeämpää olisi jätteen synnyn ehkäisy. Ehkäisyyn on kuitenkin annettu vain vähän resursseja, vaikka sillä saavutetut ympäristöhyödyt ovat ylivertaisia^[10].

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kuntien, kuntayhtymien jätelaitosten ja vastavien tahojen tulee laatia strategioita jätteen synnyn ehkäisyyn^[11]. Strategiassa pitää konkreettisesti määritellä, mitä jätteitä kunnassa vähennetään, ja miten vähennys toteutetaan. Kierrätysastetta voidaan parantaa esimerkiksi kierrätyspisteitä ja neuvontaa lisäämällä. Jättesektorin merkittävä päästölähde on kaatopaikkojen metaani, joka pitää saada talteen ja hyötykäyttöön. Kaatopaikkakaasua voidaan hyödyntää esimerkiksi sähköinä, lämpönä tai jätekuuljetusautojen polttoaineena. Jätteenpolttolaitoksia ei tule rakentaa enää lisää, sillä jätteenpolttokapasiteetti Suomessa on jo riittävä. Kapasiteetin lisäys vaarantaa sekä jätteen synnyn ehkäisyä että kierrätyksen ensisijaisuuden. Ensisijaisesti kierrätyksen perustuva jätehuollon ratkaisu on ympäristön kannalta paras ja taloudellisesti kilpailukykyinen.^[12]

4 PUHTAITA BUSSEJA, PYÖRÄ- KAISTOJA JA RUUHKAMAKSUJA

TAUSTA

Liikenne aiheuttaa viidenneksen Suomen kasvihuonekaasupäästöistä, ja sektorin päästöjen suunta on nouseva^[13]. Lähes kolme neljänestä (72 %) kotimaan henkilöliikenteen matkasuoritteesta tehdään henkilöautolla, kun julkisen liikenteen osuus on noin 19 % ja kevyen liikenteen vain 4 %^[14].

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Julkista ja kevyttä liikennettä tulee edistää kunnissa määrätietoisesti. Pyöräilyn edistämiseen tarkoitettu budjetti tulee kasvattaa kymmenyksen kunnan liikennebudjetista^[15]. Kun taajamien julkiseen liikenteeseen hankitaan uutta kalustoa, biokaasu-, hybridi-, ja sähköbussit tarjoavat hyvän vaihtoehdon^[16]. Julkista paikallisliikennettä voidaan edistää myös hankkimalla kunnan omille työntekijöille työsuhdematkaliput^[17]. Suuremmissa kaupungeissa on tarpeen ottaa käyttöön ruuhkamaksut henkilöautomatkojen karsimiseksi ja liikenteen sujuvoittamiseksi. Esimerkiksi Tukholmassa ruuhkamaksuilla on saatu laskettua hiilidioksidipäästöjä, pienhiukkaspäästöjä ja melutasoa^[18].

5 TIIVIIMPIÄ YHDYSKUNTIA LÄHILUONTOA SÄILYTTÄEN

TAUSTA

Suomalaisista 70 % asuu kaupungeissa. Suomalaiset kaupungit ja muut taajamat on rakennettu väljästi, ja taajamien asukastiheys on selvästi laskenut viimeisten vuosikymmenten aikana.^[19] Positiivisena puolena taajamarakenteessa on EU:n mittakaavassa runsaasti viheralueita sisältävät asuinalueet ja niiden mukanaan tuomat terveyshyödyt.

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kaavoituksessa asuin- ja työpaikat sekä palvelut ja muut toiminnot sijoitetaan siten, että liikkumistarve vähenee. Arjen liikkumisen tulisi hoitua kätevästi jalan, pyörällä tai joukkoliikenteellä. Lisäksi on tärkeää säilyttää yhtenäisiä rakentamattomia alueita ja niiden ekologisia yhteyksiä virkistyskäyttöä ja luontoarvojen suojelua varten.^[20] Kaavoitusta varten tulee selvittää myös kunnan ekologinen verkosto ja hiljaiset alueet. Lisäksi kuntien tulee ohjata kaavamääräyksillä uusien rakennusten lämmitystapaa sekä muita energia- ja materiaalitehokkaita rakennusratkaisuja.

6

KUNTAMAIDEN JA -METSIEN KÄYTÖSSÄ HUOMIOTA LUONNONARVOIHIN JA VIRKISTYKSEEN

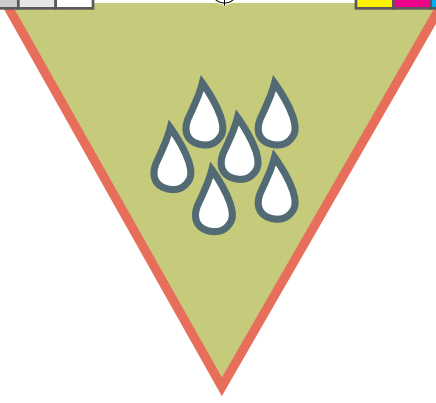
TAUSTA

Kunnat omistavat Suomessa runsaasti metsämaata. Usein kuntien omistamat alueet sijoittuvat lähelle asutusta ja ovat virkistyskäytön kannalta tärkeitä. Uhanalaisia lajeja on kaikissa elinympäristöissä. Osassa elinympäristöjä, kuten kosteikoilla ja perinnebiotoopeilla lajien säilyttäminen vaatii aktiivista luonnonhoitoa. Osassa elinympäristöjä, kuten metsissä, missä elää suurin osa sukupuuton uhkaamista lajeista, parasta luonnonhoitoa on toimenpiteiden minimointi. Kuntien omistamien maiden lisäsuojelulla ja luonnonarvolähtöisellä käytöllä voidaan parantaa uhanalaisen lajiston selviämismahdollisuuksia ja samalla tarjota kuntalaisille nykyistä vetovoimaisempia virkistäytymiskohteita.

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kaavoituksessa virkistykseen varattujen ja toisaalta kaikkien kunnan omistamien alueiden ja metsien hoidossa otetaan virkistys- ja luontoarvot paremmin huomioon. Virkistysmetsiltä kaivataan luonnontilaisuuden tuntua, johon päästään turhia talousmetsien hoidosta opittuja käsittelyjä välttämällä. Osa huomiointia on ottaa kuntalaiset mukaan maaomaisuuden ja metsien hoidon suunnitteluun. Jos kunnan omistamilta metsiltä poistetaan tuottovaatimus, metsien hoidossa voidaan aidosti lähteä etsimään nykyistä kestävämpiä menetelmiä. Yksi virkistys- ja luontoarvoja keskeisellä tavalla parantava toimintatapa on suojelualueiden lisääminen. Talousmetsien virkistys-, maisema- ja luontoarvoja voidaan parantaa avohakuista luopumalla. Etenkin kaupunkikunnissa metsäomaisuuden hoito voidaan siirtää myös kokonaan ympäristötoimiston alaisuuteen, jolloin saavutetaan monessa tapauksessa myös säästöjä. Kulttuuri- ja perinneympäristöissä sekä nurmialueilla lisätään monimuotoisuutta ja viihtyvyyttä edistäviä toimia, kuten lampaiden laidunnusta ja alueiden hoitoa kukkaniittyinä nykyisten jatkuvaa leikkuuta ja resursseja vaativien nurmikoiden sijaan.

7 VESIENSUOJELUA TEHOSTETTAVA

TAUSTA

Suomi ei edelleenkään ota pintavesien suoje-
lua vakavasti. Kunnat voivat omilla toimillaan
merkittävästi parantaa tilannetta. Suomi ei
kestä enää yhtään kaivos- tai turpeenotto-
hanketta, jotka pilaavat merkittävästi vesis-
töjä. Ne heikentävät kuntalaisten oikeutta
puhtaaseen ympäristöön ja turmelevat kun-
nan vetovoimaa muiden elinkeinojen, kuten
matkailun, näkökulmasta. Luonnonvarojen
lyhytnäköinen hyödyntäminen voi heijastua
muun muassa alueelle muuton tyrehtymisenä
sekä väestön ikärakenteen heikentymisenä.

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kuntien tulee hyödyntää ympäristönsuoje-
lumääräysten mahdollisuudet asukkaidensa
hyväksi. Kuntien maankäytön suunnittelussa
tulee turvata sekä pinta- että pohjavesien hyvä
laatu ja luontoarvojen säilyminen. Suunnitte-
lun perustana tulee olla valuma-alue hallinnol-
listen kuntarajojen sijaan. Pienvedet kuten pu-
rot tulee turvata ja säilyttää. Hulevedet tulee
ottaa hallintaan, keinoina voivat olla imeytys,
viivytytys, vesien johtaminen avopainanteisiin
sekä käsittely hulevesikosteikoissa. Kaivosten
jätevesien ja turvekaivosten vesien käsitte-
lyssä on käytettävä parasta saatavilla olevaa
vesienpuhdistustekniikkaa. Kaivosten jätevetä
ja turvesoiden humuspitoista vettä ei pidä
laskea käsittelemättömänä luontoon. Koska
jokaiselta kansalaiselta edellytetään jätevesien
käsittelyä, on sitä vastaavin rajoin vaadittava
myös yrityksiltä ja muilta elinkeinojen (kuten
kaivos- ja turvetoiminnan) harjoittajilta.

8 YMPÄRISTÖKASVATUS KUULUU KUNNILLE

TAUSTA

On tärkeää herättää lapsissa ja nuorissa kiinnostus luontoon ja opettaa heille vastuunkantoa ympäristökysymyksissä. Sama koskee myös aikuisia. Suomen kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto on linjannut, että kaikissa kouluorganisaatioissa tulee olla kestävän kehityksen toimintaohjelma. Lisäksi 15 prosentilla päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista tulee olla ulkoinen sertifikaatti tai tunnustus kestävän kehityksen toiminnasta vuoteen 2014 mennessä^[21].

YMPÄRISTÖJÄRJESTÖT ESITTÄVÄT:

Kaikissa kunnissa tulee tukea ympäristökasvatusta. Käytännössä tarvitaan kuntatason strategiatyötä eri hallinnonalojen välillä sekä opettajien täydennyskoulutusta. Kouluja, päiväkoteja ja oppilaitoksia kannustetaan oppilaslähtöiseen kestävän kehityksen työhön. Kuntien on rahoitettava ulkopuolisten kestävän kehityksen sertifikaattien hakemista sekä koulujen ympäristökasvatustyötä tukevien luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa^[22].

VIITTEET

- [1] Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) (2005) toimenpide-ehdotuksiin kuuluu, että "ministeriöt ja kuntasektori laativat vuoteen 2010 mennessä hankintastrategioita, jotka painottavat kestävän kehityksen näkökulmaa". www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=137221&lan=fi
- [2] Lisätietoja: Julkisten hankintojen työryhmä (KEHA) (2008) Ehdotus kestävien hankintojen toimintaohjelmaksi, www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=80568&lan=fi
- [3] Tilastokeskus, http://tilastokeskus.fi/til/salatuo/2010/salatuo_2010_2011-10-06_tau_004_fi.html
- [4] Kuntien ilmastonsuojelukampanja, Kuntaliitto, www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;356;1033;36689;36692
- [5] Energiategohkuussopimukset ja katselmuksset, kuntasektorin sopimusalat, työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) www.tem.fi/index.phtml?s=2588
- [6] Emt.
- [7] Motiva, www.motiva.fi/toimialueet/energiakatselmustoiminta/esco-palvelu
- [8] Julkisten hankintojen työryhmän ehdotuksen (2008) mukaan hankintayksikön ostamasta sähköstä vähintään 31,5 % vuonna 2010 ja vähintään 60 % vuonna 2015 tulisi olla uusiutuvilla luonnonvaroilla tuotettua sähköä, jonka alkuperästä esitetään kolmannen osapuolen todistus, www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=80568&lan=fi
- [9] Tilastokeskus, jätetilasto 2010, www.stat.fi/til/jate/index.html
- [10] Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) (2005) ohjelmaehdotuksen mukaan suurin osa julkisista ja yksityisistä jätteisiin liittyvistä investoinneista suunnataan jätteiden kierrätykseen ja käsittelyyn, ei ehkäisyyn. Kuitenkin OECD:n mukaan sen avulla voidaan saada suuria säästöjä muiden ympäristöongelmien ratkaisemisessa. www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=137221&lan=fi
- [11] Ideoita kunnalliseen jätteiden syynyn ehkäisyyn ohjelman laatimiseen, www.informinc.org/cwp_00.php
- [12] Kierrätykseen perustuvien jätehuoltomallien eduista, ks. Powell, Jane C. (1996) The Evaluation of Waste Management Options, Waste Management & Research, 14: 515-526, <http://wmr.sagepub.com/cgi/content/abstract/14/6/515>; Denison, Richard A. (1996) Environmental Life-cycle Comparisons of Recycling, Landfilling, and Incineration. A Review of Recent Studies, Annual Review of Energy and the Environment, 21: 191-237, <http://arjournals.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.energy.21.1.191>; Jätteenpolton ongelmallisuudesta ilmaston kannalta, ks. Community Recycling Network (2002) Maximising Recycling Rates.Tackling Residuals, www.foe.co.uk/resource/reports/maximising_recycling_rates_full_report.pdf
- [13] VTT:n LIPASTO-tietokanta, <http://lipasto.vtt.fi/lipasto/kehkaik.htm>
- [14] Valtakunnallinen henkilöliikenne tutkimus 2010-2011, portal.liikennevirasto.fi/sivu/www/fi/urakoitsijat_suunnittelijat/konsultit/enkelioliikennetutkimus
- [15] Eurooppalaisten pyöräilyjärjestöjen kattoliiton (ECF) kannanotossa (2007) kutsutaan kaikki Euroopan liikenneviranomaiset kaikilla tasoilla asettamaan tavoitteensa pyöräilyn lisäämiseksi välittömästi ja tekemään päätöksiä pyöräilybudjettien kasvatamiseksi 10 %:iin liikennebudjeteista, www.poljin.fi/pyorailykunnat/liikennepolitikka/ecfnkanta
- [16] Lampinen (2003) Jätteiden liikennekäyttöpotentiaali Suomessa, Kuntatekniikka 1/2003, s. 31-34, www.kaapeli.fi/~tep/projektit/liikenteen_biopolttoaineet/Kuntatekniikka_biokaasupotentiaali.PDF
- [17] Lisätietoja: www.tyosuuhdelippu.fi
- [18] Tukholman ruuhkamaksukokeilun 2005–2006 tuloksena liikenteen hiilidioksidipäästöt kantakaupungissa laskivat 14 prosenttia pienemmiksi kuin ne olisivat muuten olleet arkin. Myös pienhiukkaspäästöt laskivat lähes kymmenyksellä, ja melutasokin aleni hieman. Lisätietoja: www.stockholmsforsoket.se
- [19] Kestävän kulutuksen ja tuotannon toimikunnan (KULTU) (2005) ohjelmaehdotuksen mukaan taajamien asukastiheys on nyt noin 750 asukasta neliökilometriä kohden, kun se vuonna 1980 oli 920. www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=137221&lan=fi
- [20] Kuntaliiton laatima luottamushenkilön muistilista kaavoitukseen, Kunnat ja ilmastomuutos, www.kunnat.net/attachment.asp?path=1;29;356;1033;36689;126242, s. 13
- [21] Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto (2006) Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma 2006-2014, www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=48169&lan=fi
- [22] Lisätietoja: Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran (Sykse) Vihreä lippu –sivusto, www.vihrealippu.fi; Oppilaitosten ympäristösertifiointi, www.koulujaymparisto.fi; Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry, www.nic.fi/~vantaan/luontokouluiliitto

GREENPEACE

Maan ystävät
Friends of the Earth Finland

Natur och Miljö

Suomen luonnonsuojeluliitto

LISÄTIEDOT

BirdLife Suomi, Aki Arkiomaa, toiminnanjohtaja
puh. 040 547 6175 / aki.arkiomaa@birdlife.fi

Greenpeace, Tapio Laakso, ohjelmajohtaja
puh. 040 181 6559 / tapio.laakso@greenpeace.org

Luonto-Liitto, Tuomo Lindholm, puheenjohtaja
puh. 050 542 8903 / tuomo.lindholm@luontoliitto.fi

Maan ystävät, Jonas Biström, puheenjohtaja
puh. 044 021 6668 / jonas.bistrom@maanystavat.fi

Natur och Miljö, Camilla Strandberg-Panelius, ordförande,
tfn. 050 352 5658 / ordforande@naturochmiljo.fi

Suomen luonnonsuojeluliitto, Eero Yrjö-Koskinen,
toiminnanjohtaja, puh. 050 347 8778 /
eero.yrjo-koskinen@sll.fi

WWF Suomi, Liisa Rohweder, pääsihteeri
puh. 040 840 7461 / liisa.rohweder@wwf.fi
sekä Jari Luukkonen, suojelujohtaja
puh. 040585 0020 / jari.luukkonen@wwf.fi

